

๔. ประธาน

ต่อจากอลาปนະ นิบาตตันข้อความ และ กาลสัตตมี (ถ้ามีบทเหล่านี้เรียงอยู่ในประโยชน์) ก็ต้องแปลประธานเป็นลำดับต่อไป บทประธานคือบทเช่นไร? ประธานคือผู้ที่เป็นหัวหน้า บทที่เป็นประธานคือบทที่เป็นหัวหน้าส่วนสำคัญในประโยชน์ ในทางหลักไวยากรณ์ บทประธาน คือ บทที่เป็นเจ้าของกริยาอาการ

ลักษณะของประธาน

ลักษณะของบทที่เป็นประธานได้ คือ

๑. บทนามนาม หรือ บุริสสัพนนาม เช่น

ปริส	อ.บุรุษ	อิตตี	อ.หญิง
อห	อ.เรา	ตุเมห	อ.ท่าน ท.
ฯลฯ			

๒. บทนามกิตก์ ที่ใช้เป็นนามนามหรือ ภាណนาม เช่น

ทายโ哥	อ. ทายก	สาวโ哥	อ. พระสาวก
สมาชิ	อ. สมาชิ	ราโค	อ. راكะ
กรณ	อ. การกระทำ	คمن	อ. การไป

๓. กิริยา กิตก์ ที่ใช้เป็นนามนาม หรือ กริยานาม เช่น

พุทธ	อ. พระพุทธเจ้า
ชีวิต	อ.ความเป็นอยู่
คนตุพพ	อ. การไป, อ.อันไป

พุทธ (พุ + ต) ชีวิต (ชีว + ต) และ ตพพ ปัจจัย ยังสามารถใช้เป็นประธานได้ด้วย เช่น อริยมคุณคุณคุณนิ - มหนตานิ - จ - ขุททกานิ - จ - สูโณชนานิ - ทหนเตน - คนตุพพ ภวิสสติ๓ แปลว่า อ.อัน แม้อันไฟ คืออริยมรรคคุณ เผาอยู่ ซึ่ง สังโยชน์ ท. อันใหญ่ด้วย อันน้อยด้วย พึงไป จักมี (โดยส่วนมากแล้ว ตพพ และ ต ปัจจัย ใช้เป็น วิเศษน, วิกติกัตตา และ กิริยาคุณพากย์ ที่ใช้เป็นประธาน เรียกว่า กริยานาม มีใช้น้อย)

๔. บทสماส ประเภทนามนาม เช่น

มหาເຄຣ	ອ.ພຣະມໍາເກຣະ
ราชປຸຕູໂຕ	ອ.ພຣະໂອຮສແໜ່ງພຣະຣາຈາ

៥. บทຕ້ຫຮີຕ ประเภทนามนาม หรือ ภาวนາມ เช่น

ສາມຄຸນ	ອ.ຄວາມເປັນແໜ່ງສມຜະ
ສາມເນໂຣ	ອ.ສາມເນຣ

៦. บทສັ້ຍາ ประเภทนามนาม เช่น

ກົກຂູນໍ ສຕ	ອ.ຮ້ອຍ ແໜ່ງກົກຊຸ ທ.
------------	---------------------

ถึงแม้จะจัดประเภทเป็นกิริยาກิตົກ นามກิตົກ สماส ต້ຫຮີຕ แต่ก็พึงทราบว่า บทที่เป็นประธานได้เหล่านี้ คือ บทนามศัพท์ นั่นเอง เพราะแยกสมนามิกวิภาคติ

៧. บทນິບາຕທີ່ລົງໃນອຣຣປຸ່ມາວິກັດຕີ ແລະ ໃຊ້ເປັນປະຮານໄດ້ เช่น

ອລ	ອ. ພວດະ
ຕຕາ	ອ. ອຢ່າງນັ້ນ
ຕຸ	ອ. ອັນ..., ອ.ກາຣ...., ອ. ຄວາມ.....
ສກາກ	ອ. ອັນ.... ອາຈ
ເອວ	ອ. ອຢ່າງນັ້ນ
ອໜຸ	ອ. ວັນນີ້ ໄລາ

บทນິບາຕเหล่านี้ตามหลักคัมภີරົບາລືໄວຍາກຮົມໜັ້ນສູງ ท่านให้ลง ສີ ວິກັດຕີ ແຕ່ລົງແລ້ວ ให้ລັບທີ່ ລົງແລ້ວກີ່ລົບ ລົງພຣະເຫດູໃດ? ລົງວິກັດຕີເພື່ອໃຫ້ ທຣາບອຣຣໜ້າທີ່ (ກາຣກ) (ລົງ ສີ ດ້ວຍ ສູຕຽວ່າ ລົງຄຸຕຸເຕ ປຣມາ ລບ ສີ ທີ່ ດ້ວຍສູຕຽວ່າ ສພພາສມາວຸໂສປະສຸຄນິປາຕາທີ່ຈຳ)

៨. บทนามนาม ประกอบสัตຕມວິກັດຕີໃຊ້ເປັນປະຮານໄດ້ ในบางປະໂຍດ ซึ่ວ່າ ສັຕົມມີປັຈັດສຍັກຕາ ເຊັ່ນ ອສຸກຄາມໂຕ ອສຸກຄາມຄມນູຈາແນ ອ. ທີ່ເປັນທີ່ໄປ ສູ່ບ້ານ ບ້ານໂນ້ນ ຈາກບ້ານໂນ້ນ^១ ນັກສຶກຂາພຶ້ງດູກາປະກອບວິກັດຕີບທປະຮານ ໃນເຮື່ອງປະຮານ ຂອງປະໂຍດ ອັນຈະກ່າວໜ້າ

១. ອ້າງອີງທ້າຍ.....

២. ປຸ.ຊ.ອ. ๓/๑

หลักตรวจสอบบทประธาน

ในแต่ละประโยคเมื่อกำหนดห้าบทประธานได้แล้ว ต้องตรวจสอบด้วยว่า บทนั้น เป็นประธานได้จริงหรือไม่ โดยตรวจสอบกับกริยาคุณพากย์ ดังนี้

๑. **ถ้ากริยาอาชญาต** เป็นกริยาคุณพากย์ ประธานกับกริยาอาชญาต ต้องมีจำนวน และ บุรุษเสมอเมื่อเทียบกัน แม้ในประโยคนั้น ๆ จะไม่เรียงประธานไว้ด้วย ก็ต้องขึ้นมาให้มีจำนวน และ บุรุษสองคู่ล้องกัน เช่น เอว วเท thi (ตัว) อ.ท่าน วเท thi จกล่าว เอว อย่างนี้

๒. **ถ้ากริยาภิกติ** (ต, อนី, ពុ, ធម្ម) เป็นกริยาคุณพากย์ ประธาน กับ กริยาคุณพากย์ ต้องมี ลิงคะ วงศะ វឌ្ឍនະ ិវត្ថិ មេដឹងកន្លែង

ในกรณีที่ประโยคนั้น ๆ มีบทนามนามที่สามารถเป็นประธานได้วางอยู่ ២ ตัว គឺ เป็นสารารณนามตัวหนึ่ง เป็นสารารณนามตัวหนึ่ง ให้แปลสารารณนามเป็นประธาน ก่อนแล้ว จึงแปลสารารณนามเป็นตัวขยาย เช่น ឧត ໂក កាលិក វិកុ ....., ឧត គ្រឹងនៃនៅ នៅ វិកុ ឧ.វិកុ កាលិក ជូន វិកុ កាលិក ...)

ประธานในประโยค

១. ประธานของกตตุวจาก มีชื่อว่า สยกตตา เป็นผู้แสดงกริยาอาการของ ประกอบด้วยปฐมาวិភាព

២. ประธานของកម្មវាគក มีชื่อว่า វុតកម្មម เป็นผู้ถูกทำถูกแสดงกริยาอาการ ประกอบด้วยปฐมาวិភាព

៣. ประธานของភាពវាគក มีชื่อว่า ОНភិទកតតា เป็นผู้แสดงกริยาอาการประกอบด้วยពតិយាណិភាព

៤. ประธานของហេតកតตุវាគក มีชื่อว่า ហេតកតតា ไม่ได้แสดงกริยาอาการของ ทำหน้าที่ใช้คนอื่นแสดงกริยาอาการประกอบด้วยปួមាណិភាព

៥. ประธานของហេតកម្មវាគក มีชื่อว่า វុតកម្មម เป็นผู้ถูกทำ ถูกแสดงกริยา อาการ โดยผู้ทำผู้แสดงกริยาอาการต้องถูกใช้ให้ทำ ประกอบด้วยបួមាណិភាព

៦. ประธานของประโยคที่ไม่มีกริยาคุณพากย์เรียกว่า ិងគោតនេះ ประกอบด้วย បួមាណិភាព